

Govor predsednika Fiskalnega sveta na 42. nujni seji Komisije za nadzor javnih financ (29. 5. 2025)

Negativno makroekonomsko presenečenje iz prvega četrtertletja vnovič potrjuje potrebo po previdnem načrtovanju javnih financ, kar je tudi zahteva Zakona o fiskalnem pravilu. UMAR je tako v lanski jesenski kot v letošnji pomladanski napovedi izrecno navedel, da osnovna scenarija spremljajo zlasti negativna tveganja. Če so proračunski dokumenti v razmerah povečane negotovosti pripravljeni na zgornji meji napovedi dinamike davčnih osnov, lahko realizacija negativnih tveganj hitro poslabša javnofinančni položaj.

Upočasnjena rast davčnih prilivov že kaže na zastoj gospodarske aktivnosti v začetku letošnjega leta. Na to je Fiskalni svet opozoril v zadnjih dveh izdajah publikacije Mesečna informacija. V državnem proračunu je realizirana rast prihodkov od vseh štirih ključnih davkov (DDV, trošarine, dohodnina, davek na dohodek pravnih oseb) letos nižja kot v začetku lanskega leta in nižja od pričakovane za leto 2025 - v času priprave proračuna. Njihova rast bi se morala v preostanku leta precej okrepiti, da bi bile proračunske projekcije iz jeseni dosežene. Ob nadaljevanju podobnih gibanj davčnih prihodkov bi lahko bila proračunska slika v primeru predvidene realizacije odhodkov letos slabša od načrtovane.

V kontekstu slabših makroekonomskih gibanj od pričakovanih v začetku leta je potrebno omeniti še upad javnih investicij. Investicijska poraba državnega proračuna je bila namreč v prvih štirih mesecih letos za petino nižja kot v enakem obdobju lani. Upad je mogoče zaznati skoraj na vseh področjih, najbolj pri vlaganjih v cestno in železniško infrastrukturo. Če kot zgolj delovno predpostavko uporabimo vrednost investicijskega multiplikatorja v višini 1, bi lahko tolikšen upad javnih investicij rast BDP znižal za okoli 1 o. t. Omeniti velja, da naj bi se po veljavnem proračunu investicijska poraba letos sicer povečala za okoli polovico, kar pomeni, da bi lahko k rasti BDP prispevala kar približno 2,5 o. t. Zaostajanje investicij za načrti je posledica neučinkovitega sistema njihovega načrtovanja in izvajanja, tudi zaradi vztrajnega zaostajanja realizacije evropskih sredstev za projekcijami. Verjetno pa je zaostanek investicij tudi posledica tako omejene absorpcijske kapacitete administracije kot tudi razmer na trgu dela, na kar Fiskalni svet opozarja že dlje časa.

Ustrezen odziv nosilcev ekonomske politike na povečano negotovost bi moral biti večji poudarek zanesljivemu in predvidljivemu ter predvsem bolj srednjeročnemu načrtovanju. To velja tako za tekočo porabo kot tudi investicije. Odločevalci bi se morali v trenutnih gospodarskih razmerah vzdržati sprejemanja kratkoročno vsečnih ukrepov z negativnimi srednjeročnimi posledicami za javne finance. Ob vseh negotovostih glede makroekonomskih gibanj bo morala jesenska priprava proračunov temeljiti na previdnem načrtovanju prihodkov in realistični projekciji porabe.

Sprejetje ključnih reform, ki so v pripravi, zlasti pokojninske reforme, bi pomembno zmanjšalo tveganja za dolgoročno vzdržnost javnih financ.